

— Recite svu istinu.

— Pograbite ga dakle za ruku, otvori vrata i gurajući ga van i psujući reče: „Izdiri napolje iz moje kuće!“

— Pogadaš li, prijatelju, koja me misao zaokuplja ovaj čas? Kad stanovnici Pantheona ugledaju jednom, gdje dolazi među njih g. Zola, doviknut će mu već izdaleka ono isto, što i muž Grivottin, ali na malo finiji način.

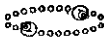
Ovoliko g. Bertrin.

Umno je i g. Zola, * * * * *
 sa sobom ona tri milijuna franaka, što ih je stekao svojim prljavim i bezvjerskim romanima. Zaglavio je u vlastitoj postelji, zagušen plinom. Pas mu ostao živ pod posteljom. Slobodni ga zidari u velikom slavlju preneseše među „neumrle“ u Pantheon u društvo Voltairea & Co., ali, kako veli jedan poznati francuski pisac, držahu si svi ruku pred nosom, da se ne zaguše od zadaha otroynih mu i smravnih spisa.

I takove romane prevode, da potkopaju vjeru, da nam kvare mladež, a sebi i knjižarama napune džepove . . .

Zagreb.

Jek.

MEREŽKOVSKIJ — VOJNIK ANTIKRISTOV.

Čovječanstvo je podijeljeno od svojega početka na dva protivnička tabora: na tabor dobrih, koji se bore za svoju konačnu svrhunaravnu sreću u vječnosti, i na tabor zlih, koji hoće da znaju za svoju sreću samo na ovom svijetu.

Dva su to carstva: nebesko i zemaljsko. Svako carstvo ima svoje ciljeve, svoja sredstva i svoje ljude. Ta se carstva otimlju za ljude: kome će carstvu pri-

voljeti, da li nebeskome — Kristovu, da li zemaljskome — Antikristovu.

Borbu među ovim dvama carstvima lijepo je prikazao sv. Augustin u svojem djelu *De civitate Dei* pa sažeto ovako označuje oba carstva: „Dva grada (carstva) sazdaše dvije ljubavi. Nebeski grad ljubav prema Bogu i prezir samoga sebe, a zemaljski ljubav samoga sebe i preziranje Boga.“

Borbu tih dvaju carstva pokušao je da oriše i D. Merežkovskij u svojoj trilogiji: *Julijan Apostata* (umrli bogovi), *Uskrsli bogovi* (Leonardo da Vinci) i *Petar Veliki i Aleksej*. No Merežkovskij nesamo da nije objektivn promatrač u svojem prikazivanju, već je tako tendenciozan, da njegova pristranost uprav udara u oči. U „*Julijanu Apostati*“ riše nezna-božastvo u veselom, privlačljivom, bajnom svijetlu, kao i njegova protagonista Julijana. Naprotiv kršćanstvo prikazuje religijom sitničavosti, suhoparnosti, protivnicom ljepote i života. I dalje: Merežkovskij posve otvoreno žali za poginulim starim olimpijskim bogovima, bogovima klasičke ljepote, helenske obrazovanosti, divnoga života! Merežkovskij ne će da gleda unutrašnju duševnu ljepotu kršćanstva, koja se i spolja očitovala tako, te su joj se divili i sami neznabošci. Merežkovskij neće da vidi gorostase života: sv. Oce i druge velike kršćanske junake i junakinje. Pa i onda, kad se na prvi pogled čini, da Merežkovskij crta ljude i događaje onakovima, kakovima ih historija kazuje, gledaš ga u duhu, kako s velikim veseljem predočuje slabosti kršćana. Takovo prikazivanje vidi se osobito u drugom djelu njegove trilogije: u „*Uskrslim bogovima*“. U tom djelu veseli se Merežkovskij renesansi, humanizmu, raduje se, što su stari bogovi, pokopani za Julijana Apostate — opet uskrsli. Rimsku pak crkvu, osobito u njezinim trima Papama: Aleksandru VI., Juliju II. i Leonu X., prikazuje u najgadnijem svijetlu. Upravo se vidi piščeva zloradost, kad opisuje život i djela

Aleksandra VI., kao i Svete inkvizicije. Merežkovskiju nije dosta da samo na jednom mjestu iznese podvalu, kako je Aleksandar VI. živio sa svojom kćeri Lukrecijom, već on to čini po nekoliko puta. Zar nije dokaz, da Merežkovskij upravo mrzi na Rimsku crkvu, kad iznosi takove podvale, za koje zna ili bi barem trebao da zna, da su proste izmišljotine.

Istina 14. i 15. vijek bili su vrlo žalosni vijekovi za Crkvu Božju, jer su na Rimskoj Stolici bili i manje vrijedne Pape, osobito Aleksandar VI. Ali je podla, rekao bih, uprav paklenska izmišljotina, da je Aleksandar bio onakav, kakvim ga prikazuje Merežkovskij, To veli i Dr. Kršnjavi u predgovoru ovako: „Za infamnu potvoru, da je živio sa svojom kćeri Lucrezijom, odgovoran je njen bivši muž Giovanni Sforza iz Pesara, koji je izbacio ovu klevetu, kad ga je papa iz političkih razloga prisilio, da se od Lucrezije rastavi i da povрати bogati miraz. To ga je valjda više boljelo, nego gubitak supruge.“

No pored svih žalosnih čudorednih prilika, koje su zavladaile u tako zvanom vijeku renesanse i humanizma, ima i svijetlih pojava — pravih kršćanskih karaktera. Za te dakako Merežkovskij ne zna.

Zar je historija, ako se rišu samo tamne strane zaručnice Kristove na zemlji — Katoličke crkve?! Mi nipošto ne niječemo, da Crkva Božja, nalazeći se na ovoj prljavoj zemlji, nije okaljajla svojih nogu, kad više, kad manje. Ali pored svih svojih mrlja u životima svojih članova ima ona i krasnih bisera i dragulja. A gledati samo mrlje i njih iznositi svakako je nehistorički i tendenciozno. Ili zar neki ljudi nemaju ni za što drugo očiju, nego za čudoredne prijestupe i nakaze?!

U „Petru Velikom“ prenosi Merežkovskij zanos za uskrslim bogovima iz tople Italije u hladni Petrograd. U tom zadnjem dijelu svoje trilogije riše stanje ruske crkve za Petra Velikoga. Ruga se i toj crkvi, ali, rekao bih, s nekim žalosnim smijehom, a veseli ga,

da se i ovdje barem usput može zadjenuti o milu mu Rimsku Crkvu.

Merežkovskij natuca u tom zadnjem dijelu o nekakvom trećem carstvu, ni neznabožačkom ni kršćanskom, već carstvu Duha, koje bi imalo svoje središte u Rusiji, otkale bi njegove zrake obasjavale čitav svijet. No to carstvo ne bi bilo neko svrhunaravno carstvo Duha Svetoga, o kome su sanjali gnostici u 2. vijeku, već carstvo razuma i svjetlosti. I zato tko bi mislio, da Merežkovskij u Epilogu „Petra Velikoga“ govori o dolasku i pobjedi Krista u kršćanskom smislu, ljuto bi se prevario.

Tihon (naime Merežkovskij) gleda, kako „sunce izlazi iza oblaka, sjajući u sili i slavi svojoj, slično liku ‚Gospodina, koji dolazi‘, i nebo i zemlja i svi stvorovi zapjevaše tihu pjesmu suncu, što je izlazilo. — Hosanal Svijetlo je pobijedilo tminu! I Tihon (Merežkovskij) silazeći s gore, kao da leti ususret suncu, bijaše sam u svojoj vječnoj njemoti vječna pjesma Gospodinu, koji dolazi, Hosana! Krist je pobijedio Antikrista!“ Tako svršava Merežkovskij svoju trilogiju. A taj je svršetak jednak početku trilogije. U Julijanu naime Apostati govori Merežkovskij, da je vjerski ideal bio starima Sunce, „bog razuma, bog svijetla, bog veselosti. I tome bogu po svojim vlastitim riječima leti ususret Merežkovskij. Drugim riječima Merežkovskiju je kršćansko poimanje života i svijeta časovita zabluda čovječjega razuma, koji se malo pomalo oslobađa te zablude i vraća prvobitne svojem shvaćanju.

Iz svega rečenoga jasno izlazi, da je Merežkovskijeva trilogija protivukršćanska, da je za Antikrista.

Bogoljub Stričić.

